

„...játszani is engedd...”

A magyar szakos tanárok július 16–22. között tartott továbbképzőjének a kolozsvári Báthory István Elméleti Líceum adott otthont. A program előadói hazai és magyarországi oktatók voltak: *Fóris-Ferenczi Rita* (BBTE, Kolozsvár), *Fűzfa Balázs* (ELTE Savaria Egyetemi

Központ, Szombathely), *Kádár Edit* (BBTE, Kolozsvár), *Sediánszky Nóra* (Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza).

A BNYA-képzések programjainak kialakításában eddig is arra törekedtünk, hogy olyan elméleti alapokkal és módszertani gyakorlattal találkozzanak a résztvevők, amelyek a fantáziát, a kreatív képességeket megmozgatva élményt nyújtanak a magyarórán.

Az idei fő témához igazodva a továbbképző tanfolyam koncentráltan kínálta a magyartanárok számára a játékot mint eszközt, módszert az irodalmi alkotással, a nyelvi jelenségekkel való ismerkedéshez, a beszéd- és íráskészség alakításához, fejlesztéséhez. Célja kettős: egyrészt erősítse a játéknak azt a hagyományos szerepét, amelyet a gyermek/tanuló testi, lelki, szellemi fejlődésében eddig is betöltött; másrészt felfedeztesse a digitális pedagógia lehetőségeit, és biztasson az új eszközök használatára.

Fóris-Ferenczi Rita előadása

A tanfolyamot Sediánszky Nóra nagyívű előadásai nyitották. Kiinduló gondolata az volt, hogy a színjátás önterápia. A hivatásos színész vagy diákszínjátósó azáltal, hogy más karaktereket vesz fel, önmaga megértésére is eszközt talál. Ebben az összefü-

gésben például Vörösmarty *Csongor és Tündéje* minta arra, hogyan lássuk a világot, mi legyen a célunk. A műről való gondolkodás élményét és örömét rendkívül tág és átfogó világirodalmi és kultúrtörténeti összefüggésben közvetítette. A Shakespeare-drámák (*Szentivánéji álom*, *Hamlet*) kapcsán a drámaiság és a hangulatiság összefonódására hívta fel a figyelmet, a pszichológia és költészet együttes hatására a fordításban. Szó volt a különböző rendezői megoldások megértésbeli szerepéről, a drámaszerkezetben a kozmikus nap napszakainak mitológiai és archetipikus jelentéseiről, a szereplőválasztás történelmi, folklorisztikus és filozófiai motivációjáról, a boldogságkeresés témájának kortárs magyar irodalmi és filmes felvetéseiről. Az Arany-balladák elemzése főként a lírai, epikai és drámai elemek egyensúlyára hívta fel a figyelmet, és ennek szerepére az értelmezhetőségben.

Bár az előadások nem szolgálták közvetlenül a tanítás gyakorlatában felhasználható módszerekkel, mindenképpen hozzásegítettek a tárgyalt művek mélyebb megértéséhez, amely elengedhetetlen a közvetítéshez. Rávilágítottak arra, hogy bizonyos élethelyzetek bizonyos életkorokhoz kapcsolódnak. Sokféle helyzet, probléma aktualizálható ezeket a műveket olvasva, így a mai diákokhoz is szólnak.

Szeptembertől az 5–8. osztályban új tanterv szerint tanulják a diákok a magyar nyelvet és irodalmat. Ez indokolja a második témakör választását.

Fóris-Ferenczi Rita rövid bevezető után, amely a tantervírás szakmai hátterét világította meg, rögtön áttért a gyakorlatra. Csoportos munkában a résztvevők megadott szempontrendszer alapján a NAT magyar nyelv és irodalom tantervét, a 2009-es hazai tantervet és a szeptembertől hatályba lépő új tantervet hasonlították össze. Észrevételeiket egy poszteren összesítették, majd a csoportok prezentációja következett. A bemutatókat kiegészítések, megbeszélés, problémafelvetések követték. Következtetésként fogalmazódott meg, hogy az új magyar nyelv és irodalom tanterv nem előíró jellegű, sokkal inkább keretet és lehetőséget ad a tanárnak, tehát alapos tanulmányozása szükséges, gondolkodásra serkent, a tanár kreativitására, szakmai és módszertani felkészültségére alapoz.

Kádár Edit kiscsoportos és frontális foglalkozás során mutatott rá arra, hogy az anyanyelv tanulmányozása során mit nem lehet és nem kell a tankönyvekben leírni. A szabályok, meghatározások memorizálása helyett olyan módszereket kínált, amelyekkel megfigyelhetők és megismerhetők a nyelvi jelenségek. Szintén csoportos szövegfeldolgozás és poszterkészítés, valamint ezek bemutatása során tisztázódott, hogy az 5–8. osztály a nyelvi tapasztalatszerzés ideje, a kognitív időszak a végére kerül. Középsikolában lehet nyelvi ismereteket átadni. A következtetések megfogalmazásakor a kompetenciaalapú nyelvtanítás alapelve tisztázódott: a diákok sok nyelvi jelenségen keresztül irányított módon fedezik fel a szabályokat. Ennek lépései: adatok válogatása és rendszerezése, felfedezés, kísérletezés, fogalmi tisztázás, címkézés. A fogalmi besorolásokat tehát stabil tapasztalati úton szabad csak bevezetni. Szintén ezt az elvet követi a helyesírás tanítása: a helyesírás az írásbeli szövegalkotás részeként jelenik meg a tantervben mint írásbeli „illemszabály”. Ebből következően a tanterv módszertanának legfontosabb elemei a tevékenység- és problémacentrikusság. Illusztrációként a Kreatív Kiadónál megjelent új ötödikes Magyar nyelv és irodalom tankönyv egyik feladatát oldották meg a hallgatók.

Fűzfa Balázs *Élményközpontú irodalomtanítás a 3. évezredben* című foglalkozása valóban élményszerző volt. Kiindulópontként beszélgetés során fogalmazódott meg, hogy többszörös kód- és paradigmaváltás történik a pedagóguspályán. Korszerű választ kell adni arra, hogy mit kezdjünk magyartanárként a kultúrával. Az élményközpontú irodalomtanítás részeként a hallgatók a szövegtárgyak fogalmával és szerepével ismerkedhettek meg. Ennek részeként az előadó saját tanári gyakorlatából rögtönzött egy kis kiállítást, mely két napig szemléltetőeszközként is szolgált. Az interaktív tevékenység során szó volt az élményközpontúságot szolgáló irodalmi kultuszról, a „családi” irodalomtanítás hasznáról, a mindennapokból ismert jelek és jelrendszerek irodalomtanításba való bekapcsolásának lehetőségeiről. Arra is szemléltető példát kaptak a résztvevők, hogy a költészetben megfogalmazott világtapasztalat hogyan előzte meg a fizika vagy a filozófia tudományos tételeit. Az „olvasás másként” címszóhoz kapcsolódva a résztvevők az örömolvasás, a nyitott olvasás, az erővel olvasás, a dinamikus olvasás, a közösségi és hangos olvasás élményszerző hatásával ismerkedhettek. A gyorsolvasás elsajátításához bibliográfia is került, és néhány módszert a gyakorlatban is kipróbáltak páros munkában.

Az előadó tankönyvszerzőként is bemutatkozott. A középiskolás tankönyvsorozat néhány fejezetének részletes bemutatása és megbeszélése valóságos ötletbörzét jelentett. A tankönyvek koncentrikus, hálózatos szerkezete az ismétlés didaktikai szerepére irányította a figyelmet. Feladatai a diákok által kedvelt digitális eszközök használatához adtak sok gyakorlati példát. A „Mitől vers a vers?” elnevezésű téma az élményt adó versolvasás, verselemzés játékos lehetőségeit vázolta fel.

A tartalmas elméleti és gyakorlati képzést könyvbemutató színesítette: Fóris-Ferenczi Rita (szerk.): *Együtt olvasni jó* és Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi órák tervezéséhez az V–VIII. osztályban* című kiadványokkal ismerkedtek meg a résztvevők a Báthory Gimnázium hangulatos klubtermében. Ez utóbbi kötetet minden résztvevő az RMPSZ ajándékként vehette át.

Az értékelő kérdőívek alapján a kollégák többnyire elégedetten távoztak a tanfolyamról. Szinte kivétel nélkül a szakmai szempont motiválta a részvételt. Értékeltek, hogy nagyon aktuális probléma (az új tanterv) is bekerült a tematikába. Többen jelezték, hogy kevésbé lesz közvetlenül a gyakorlatban hasznosítható, amit tanultak, sok volt az „elmélet”, de a korszerű ismeretekben való gazdagodásra is szükség van. A tartalomra vonatkozó javaslatokat jövőre természetesen figyelembe vesszük.

